

zagalnyj-zvit-pro-diyalnist-pat-nstu-za-2018-rik/ (дата звернення: 13.11.2022).

4. Щорічний (загальний) звіт про діяльність ПАТ «НСТУ» за 2019 рік. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/SHHorichnyj-zvit-PAT-NSTU-2019.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).

5. Щорічний (загальний) звіт про діяльність АТ «НСТУ» за 2020 рік. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/SHHorichnyj-zvit-AT-NSTU-2020.pdf> (дата звернення: 16.11.2022).

6. Щорічний (загальний) звіт про діяльність АТ «НСТУ» за 2021 рік. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/Zvit-AT-NSTU-za-2021-rik.pdf> (дата звернення: 17.11.2022).

7. Ятчук О. Прямоефірне та інтерактивне мовлення: жанрові особливості. Образ. 2019. Вип. 3 (32). С. 126-135.

8. 75% українців довіряють телемарафону «Єдині новини» – дослідження Gradus Research Company. URL: <https://www.nrada.gov.ua/75-ukrayintsiv-doviryayut-telemarafonu-yedyni-novynu-doslidzhennya-gradus-research-company/> (дата звернення: 15.11.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-69>

Найдюнов М. І.

*доктор психологічних наук, професор, старший науковий співробітник,
Державний університет інфраструктури та технологій*

Григоровська Л. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар,
Інститут соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України*

Найдюнова Л. А.

*доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
заступник директора,
Інститут соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України*

РЕФЛЕКСИВНА СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ РЕГЕНЕРАЦІЇ ТОТАЛІТАРИЗМУ В МАСОВІЙ СВІДОМОСТІ І МІЖКУЛЬТУРНИХ ДІАЛОГАХ

Проблема тоталітаризму в посттоталітарних державах – це є проблема балансу розвитку і тяжіння до усталеного минулого, тобто

відтворення стереотипів. Нами пропонується система моніторингу, яка виявляє таке відтворення, таку регенерацію. Для України це питання актуальне з т.з. перебування у воєнному стані, що може ще більше провокувати згорання обсягу демократичних процедур. Крім того, це актуально для України в контексті євроінтеграції.

Заявка України на вступ в Євросоюз потребує інтенсифікації всіх соціальних процесів та міжкультурного діалогу. Це питання не тільки правильно поданої заявки та дотримання відповідності вимогам, не тільки інституційної готовності – це питання готовності населення до відтворення іншого типу соціального життя в межах глобалізації, в межах нової глобалізації. Запобігання регенерації тоталітаризму є ресурсом для входження в Євросоюз, подолання наївних очікувань набутого статусу.

Рефлексивна стратегія – це стратегія суспільно-політичного розвитку, яка полягає в розширенні масової свідомості за межі стереотипів, активізацію рефлексивних процесів суб'єктів усіх масштабів – від малої групи до глобального людства в цілому шляхом інтенсифікації суспільних діалогів різного рівня. Рефлексивною стратегією передбачається розширення внутрішньогромадянського та міжкультурного діалогу і його опосередкування технічними засобами [1]. Рефлексивною стратегією пропонується перебування учасників досліджень, а також освітніх практик, практик громадського життя у процесах самоперевірки з опорою на технологію, яка має назву репрезентативна рефлексія [3; 4; 1]. Коли певні зрізи громадської думки із соціально значимих питань життя суспільства і громад презентуються у формі, де участь суб'єктів різного масштабу утворює основи для власної рефлексії – результати дослідження у спільному доступі для рефлексування. Тобто, учасники можуть аналізувати різницю своїх уявлень, рефлексувати свій внесок у спільний результат, своє місце в ньому, готовність діяти в різних масштабах: особа – суспільство, місцева громада – суспільство, професійна спільнота – суспільство. Інтенсифікація цих діалогів з опорою на рефлексивні процеси відповідатиме стратегічному задуму сприяння внутрішньому і міжкультурному діалогу, перетворення діалогу в гармонійний міжкультурний діалог.

Здійснюваний нами проєкт «Успіх у житті і кар'єрі» [2] – етап реалізації рефлексивної стратегії. Рефлексивна стратегія на цьому етапі полягає в тому, щоб розібратися, в яких саме формах існує психологічна схильність до регенерації тоталітаризму в масовій свідомості, яка експлуатується тоталітарними масмедіа і підтримується репресіями, забезпечуючи поступове сповзання суспільства до тоталітарного стану.

Індивідуальні психологічні характеристики, які сприяють цьому сповзанню, можна кваліфікувати як схильність до регенерації тоталітаризму. На дослідження цих механізмів спрямовано зазначений проєкт. Генерування нових ідей і наступних проєктів у напрямі розширення рефлексії групових суб'єктів – перспектива розвитку рефлексивної стратегії.

Список використаних джерел:

1. Найдъонов М. І., Григоровська Л. В. Репрезентативна рефлексія і рефлексивна ємність середовища спілкування як механізми профорієнтації при впровадженні Національної рамки кваліфікацій. *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. 2016. № 38 (40). С. 218–245.

2. Найдъонов М. І., Найдъонова Л. А., Григоровська Л. В. Психологічні проблеми вимірювання схильності до відтворювання фашизму, авторитаризму, тоталітаризму в суспільстві: до конструювання синтетичної шкали (аналіз міжнародного досвіду). *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. 2022. № 11 (25). DOI: 10.33120/popp-vol25-year2022-89; <https://politpsy.org/index.php/popp>

3. Naydomov M., Hryhorovska L. New direction in political cyber psychology: Cyber ethics against totalitarianism. *Cyber Socialization in the Conditions of Increased Uncertainty: Materials of the VIth Inter-institutional Seminar (Tilburg, August 26, 2022)* / ed. by L. A. Naydonova, N. L. Diatel, Yu.S. Chaplinska. Tilburg : Tilburg University Press, 2022. P. 32–34.

4. Naydonova L. A., Naydonov M., Hrihorovska L. Representative reflexivity of war media trauma and teenager's well-being. *Psychology in 21st century: open minds, societies and world* : Materials of the 32d International Congress of Psychology ICP 2020 (Pragua, Czech Republic, July 18-23, 2021). <https://www.icp2020.com/2022/11/21/book-of-abstracts/>